

Minnesskrift

över

Koloniföreningen Bergshamra u.p.a:s

verksamhet

åren 1919 - 1969

Under 1:a världskriget var det knappt med livsmedel för befolkningen framför allt i de större städerna. Denna livsmedelsbrist sökte man reducera genom att få tag på någon jordbit, där man kunde odla potatis, rotfrukter och grönsaker.

Fröken Anna Åbergsson och hennes närmaste intresserade medarbetare fröken Ingeborg Schager bildade 1918 Odlingssällskapet Stockholms Omnejd för att det skulle bli lättare för intresserade storstadsbor att erhålla jord för odling. Sällskapet arrenderade 1919 bl.a. 33 har på kronoegendomen Bergshamra nr 1. Under ledning av ingenjör Otto Wallenberg styckades jorden i lotter à 300 - 400 kvm och utlämnades till planteringsland, vilka i början fick en strykande åtgång och därmed var tillkomsten av Bergshamra koloniområde en verklighet, men kriget hade slutat och det blev rikligare tillgång på livsmedel, och då försvann intresset för planteringsland - men man ville bygga stugor.

Utefter den buktiga gränsen från Ålkistekanalerna till Allévägen uppläts nu lotter för bebyggelse med kolonistugor à 22 kvm, i 4 typer, efter ritningar av arkitekt Rudskog. Den första kolonisten var Nils Andersén, som bebyggde lott nr 1 vid Kanalen.

Odlingssällskapet omlade nu under åren 1920 - 1922 verksamheten, så att stugor fick byggas på lotterna. Området omstyckades efter en plan av arkitekt Rudskog till kolonilotter av varierande areal mellan 200 till 1200 kvm.

Nu blev det full fart på byggnationen. Intresserade kolonister arbetade med liv och lust inom detta nya samhälle. Jorden dränerades, vägar anlades, vattenledning drogs med vattenposter på strategiska punkter. Bland kolonister som då var med och fortfarande ibland oss kan nämnas fröken Ruth Grimfeldt lott 107, Harald Andersson lott 96 och Henning Lundqvist lott 64. Vi tackar för de minnesbilder, som dessa tre lämnat oss.

Redan år 1921 byggdes den hundrade stugan och fröken Åbergsson kontrollerade med tumstocken, att stugorna hade de rätta måtten. Samma år planterades efter anvisningar av direktörerna Lind och Berg vid Experimentalfältet, i det närmaste alla de fruktträd, som sedan dess bildat alléer utefter kolonins vägar.

Bärbuskar och perenna blommor planterades och området förvandlades snabbt från åkermark, där maskrosor och kvickrot syntes taga överhand, till en vackert leende trädgårdskoloni.

Kommunikationerna var dåliga, man fick använda apostlahästarna, cykel eller Djursholmsbanan till Ålkistan.

Men redan 1923 grumlades glädjen av oron för det nya kontraktet 1924. Området skulle tagas i anspråk för annat ändamål, spordes det. Men sällskapet och kolonisterna lyckades vinna gehör för kolonirörelsens stora betydelse hos myndigheter och främst hos regeringen, så att 10-årskontrakt erhöles.

År 1931 beslöt kolonisterna att bilda egen förening, registrerad Koloniföreningen Bergshamra u p a, och man förklarade sig beredda att övertaga Sällskapets kontrakt. Föreningens första ordf var Erik Hagström.

När sedan denna tioårsperiod nalkades slutet, mötte det ej något större motstånd att få nytt kontrakt. Kungl. Maj: t uppdrog åt Kungl. Domänstyrelsen att för en tid av tio år, från den 14 mars 1934, utarrendera till Koloniföreningen Bergshamra det område av kronoegendomen Bergshamra nr 1, som Sällskapet under föregående tioårsperiod arrenderat. Samma dag fann Kungl. Maj: t gott uppdraga åt Kungl. Byggnadsstyrelsen att verkställa omarbetning av upprättat förslag till användning av kronoegendomen Bergshamra, därvid hänsyn skulle tagas även till kolonirörelsens intresse av trädgårdsområdets fortbestånd i Bergshamra. Det är klart, att kolonisterna i Bergshamra och alla kolonirörelsens vänner och gynnare kände sig glada och hoppfulla efter dessa Kungl. Maj: ts så betydelsefulla beslut.

Bergshamra trädgårdskoloni hade kämpat sig fram till en uppskattad och välkänd koloni och vunnit erkännande av landets högsta myndighet.

Det har även förekommit besvärigheter av många slag. En svår och ömtålig fråga var under de första åren vinterboendet i stugorna, vilket enligt gällande kontrakt var och är förbjudet. Dränerings- och avloppsfrågans lösning har krävt mycket arbete och kostnader. Föreningens vattenledning går nu till varje lott och nöjaktig tillgång på vatten finns, men ej i obegränsad mängd.

Planteringslanden söder om Allévägen blev allt svårare att utarrendera, så föreningen sökte och fick tillstånd år 1935 att uppföra trädgårdspaviljonger à 8 kvm utefter Brunnsviken och vid Allévägen.

I olika koloni- och trädgårdsutställningar ha Bergshamrakolonisterna deltagit och vunnit de högsta utmärkelser, som kan av intresserade medlemmar beskådas i förbundslokalen Hovslagargatan 2.

Samarbetet kolonisterna emellan var mycket omfattande förr. Utom årsmötena samlades kolonisterna till upplysningsmöten och studieutflykter. Alla gamla kolonister vitsordar, att det var gemytligt och livat förr. Man samlades till gemensamma fester i den vackra parken, där även dansbana uppförts av kolonisterna. Eldsjälen där var Emil Andersson, som bl.a. byggde en egen hållplats, när bussarna började trafikera Bergshamravägen. Kolonisterna själva svarade för musiken: det var dragspel, munspel och fiol. Bland spelmännen kan nämnas Nils Andersen, Oscar Grahn, Ferdinand Lundqvist och vår nuvarande ordf. Tage Enocksson.

Kamrat- och Ungdomsförening, folkdanslag och ett lag teateramatörer ur egna led bidrog till underhållningen. Så trivseln var stor bland kolonisterna i Bergshamra.

Nu - vi sentida kolonister - har inte tid eller lust att engagera oss, utan vi köper våra nöjen.

Våra bekymmer nu gäller mest, hur ska vi få behålla området för föreningen i framtiden. Gång på gång naggas området. År 1957 togs

hela parkområdet och 11 lotter till bostads- och vägbebyggelse. Vår konung Gustaf VI Adolf har alltid med intresse följt Koloniföreningen och besökte förr vårt område nästan varje år. När våra bekymmer nådde Hans Maj: t uppdrog Hans Maj: t åt Slottsförvaltningen att ordna med utarrendering av 8350 kvm i Sköndalsområdet i Ulriksdal till föreningen, men endast 3 av våra kolonister flyttade dit. Nu har vi där 14 kolonister och en stuga till kommer att uppföras där nästa år.

Många solskenshistorier finns från dessa kungliga besök. När Kronprins Gustaf Adolf med kronprinsessan Louise en gång besökte vårt område, stannade de och samtalade med fru Elsa Andersson lott 96, varvid Elsa A. berättade om planerna, som Solna stad hade med bebyggandet av Bergshamra. Kronprinsen tog Elsa i hand och sade: "Det där ska väl ordnas, de har ju hela skogen här ovan att ta till byggnationer". Min lott 109 innehades då av Anders Knapp och han sa efteråt till Elsa: Den där handen tvättar du väl inte - förrän efter minst 14 dar.

År 1962 uppslukades 12 lotter och det s.k. Torget, för att Solna stad skulle bygga en skola. Föreningen gjorde allt för att stälpa det idiotiska förslaget - men ingenting hjälpte. På en gammal förlegad regionplan fanns området upptaget till eventuell skola.

År 1964 breddades Bergshamravägen och naturligtvis skulle vi komma i kläm, så 9 stugor måste bort.

Om vi nu skulle se tillbaka 30 år, då det från Kungl. Maj: t med anledning av kontraktet sades - "att hänsyn skulle tagas till kolonirörelsens intresse av trädgårdsområdets fortbestånd i Bergshamra" - blir man minst sagt vemodig. Det kommer att fordras mycket arbete, kunskap och initiativkraft av föreningens medlemmar och främst dess styrelse för att vårt nuvarande stympade område skall bevaras som en liten oas i Stor-Stockholm.

Föreningen består nu av 130 medlemmar.

Men vi Bergshamra-kolonister kan inte fira vår 50-årsfest, utan att med tacksamhet erinra oss alla dem, som med råd och dåd hjälpt och gynnat oss. Först kommer fröken Anna Åbergsson, som med sitt stora intresse och aldrig svikande energi övervann allt motstånd och skapade Bergshamrakolonin.

Vi har även haft förmånen av det bästa samarbete med våra närmaste grannar, Statens Centrala Frökontrollanstalt och Statens Växtskyddsanstalt och tackar för råd och anvisningar samt emotser, att detta förhållande skall fortsätta.

Vi tackar Sveriges Koloniträdgårdsförbund och särskilt dess ordf. Erik Engström, som alltid stått oss bi med råd och anvisningar och uttalar den önskan, att vårt förbund blir ännu starkare och mer uppskattat av statliga och kommunala beslutande organ, så att kolonirörelsens välsignelserika verkan för stressade storstadsmänniskor blir en verklighet även för våra efterlevande.

Vi emotser fortsatt gott stöd.

Och vi kolonister vid vårt 50-årsjubileum, önskar oss en lugn och trygg framtid.

På styrelsens uppdrag

Joel Löfgren